

Universitatea Liberă Internațională din Moldova

Cu titlul de manuscris
CZU: 343.1(043.2)

COVALCIUC Ion

**MĂSURILE SPECIALE DE INVESTIGAȚII
AUTORIZATE DE PROCUROR ÎN
PROCESUL PENAL**

Specialitatea: 554.03 – Drept procesual penal

Autoreferatul tezei de doctor în drept

CHIȘINĂU, 2018

Teza a fost elaborată în cadrul catedrei Drept Public a Facultății de Drept a Universității Libere Internaționale din Moldova.

Conducător științific:

OSOIANU Tudor, doctor în drept, conferențiar universitar

REFERENȚI OFICIALI:

1. **DOLEA Igor**, doctor habilitat în drept, profesor universitar
2. **ROMAN Dumitru**, doctor în drept, conferențiar universitar

COMPONENȚA CONSILIULUI ȘTIINȚIFIC SPECIALIZAT:

1. **GHEORGHITĂ Mihai**, **președinte**, doctor habilitat în drept, profesor universitar
2. **BERLIBA Viorel**, **secretar științific**, doctor habilitat în drept, conferențiar universitar
3. **CUȘNIR Valeriu**, doctor habilitat în drept, profesor universitar
4. **MORARU Victor**, doctor în drept, profesor universitar
5. **VIZDOAGĂ Tatiana**, doctor în drept, conferențiar universitar

Susținerea va avea loc la data 02 iulie 2018, ora 10:00, în ședința Consiliului Științific Specializat D 34.554.03-05 din cadrul Universității Libere Internaționale din Moldova (MD-2012, Republica Moldova, mun. Chișinău, str. Vlaicu Pircălab, 52, aud. 214).

Teza de doctor și autoreferatul pot fi consultate la Biblioteca Națională a Republicii Moldova, Biblioteca Universității Libere Internaționale din Moldova și la pagina web a CNAA (www.cnaa.md).

Autoreferatul a fost expediat la 29 mai 2018.

Secretar științific al Consiliului Științific Specializat,
dr. hab., conf. univ.

BERLIBA Viorel

Conducător științific,
dr., conf. univ.

OSOIANU Tudor

Autor:

COVALCIUC Ion

© Covalciuc Ion, 2018

REPERE CONCEPTUALE ALE CERCETĂRII

Actualitatea temei. Metoda pro activă de investigare a infracțiunilor devine tot mai solicitată în ultima perioadă, fiind recomandată nu doar de către specialiști pentru cercetarea anumitor categorii de infracțiuni, dar și în diverse acte internaționale, cum ar fi, de exemplu, Convenția Națiunilor Unite din 20.12.1988 contra traficului ilicit de stupefiante și de substanțe psihotrope, Convenția Națiunilor Unite împotriva criminalității transnaționale organizate din 15.11.2000, Convenția de aplicare a Acordului Schengen din 14.06.1985, toate conținând dispoziții care obligă statele contractante să aplice măsuri necesare pentru autorizarea livrărilor supravegheate. Convenția penală a Consiliului Europei din 27.01.1999 cu privire la corupție obligă fiecare parte să adopte măsuri legislative și alte măsuri, inclusiv cele care permit utilizarea tehnicii speciale de investigare conform legislației naționale, care sunt necesare pentru a facilita colectarea dovezilor cu privire la infracțiunile penale stabilite în convenție și să le permită identificarea, cercetarea, înghețarea și sechestrarea instrumentelor și produselor corupției ori a bunurilor, a căror valoare corespunde acestor produse. Șirul exemplilor, în acest sens, poate fi continuat. Ideea ce se desprinde din cele consemnate este că există o categorie de infracțiuni, care urmează să fie documentate chiar în momentul comiterii, fapt determinat de evoluția fenomenului infracțional în ultima perioadă, în special a infracțiunilor latente, și ineficiența unor metode clasice, reactive în cercetarea lor. În altă ordine de idei, deși specialiștii în domeniu identifică apariția activității speciale de investigații odată cu activitățile primare ale statului de cercetare a infracțiunilor, primele acte normative autohtone în acest domeniu au apărut doar odată cu adoptarea Legii privind activitatea operativă de investigații nr. 45-XIII din 12.04.1994. Anterior, acest domeniu important al activității sociale a fost lăsat la latitudinea reglementărilor departamentale, inaccesibile publicului, deși repercusiunile activității speciale de investigații limitează, deseori, exercitarea celor mai importante drepturi ale omului. Totodată, chiar și după adoptarea Legii privind activitatea operativă de investigații, unele aspecte legate de drepturile fundamentale ale omului, afectate în cadrul activității în cauză, au continuat să fie reglementate prin acte normative subordonate legii, inaccesibile publicul larg. În consecință, ultimele tendințe în instituționalizarea activității speciale de investigații, prin adoptarea Legii privind activitatea specială de investigații nr. 59 din 29.03.2012 și modificările aferente operate în alte acte legislative (în special CPP al RM), nu pot fi decât salutate. Or, este dificil de stabilit ceea ce nu există, mai cu seamă dacă activitățile respective au un caracter, dacă nu secret, atunci, cel puțin, nepublic, iar eventuala ingerință a agenților statului în sfera drepturilor fundamentale ale omului, de regulă, nici nu poate fi sesizată de către persoanele vizate cu consecințele de rigoare.

Astfel, indispensabilitatea măsurilor speciale pentru investigarea anumitor categorii de infracțiuni, pe de o parte, și riscul imixtiunii lor în domeniul drepturilor omului, pe de altă parte, au determinat selectarea temei cercetate. În lucrare s-a propus, pe lângă constatarea reală a stării de lucruri în domeniul activității speciale de investigații, în general, și a măsurilor speciale de investigații autorizate de

procuror, ca mijloc de realizare a acestei activități, în special, identificarea nu doar a soluțiilor practice care ar permite desfășurarea ei corectă, dar și identificarea unor propuneri *de lege ferenda*, care să asigure eficientizarea activității speciale de investigații, precum și o protecție mai sporită a drepturilor și libertăților persoanelor supuse măsurilor speciale de investigații.

Descrierea situației în domeniul de cercetare și identificarea problemelor de cercetare. După cum s-a menționat *supra*, deși specialiștii în domeniu identifică apariția activității speciale de investigații odată cu activitățile primare ale statului de cercetare a infracțiunilor, reglementarea legislativă a domeniului respectiv a avut loc destul de târziu. Or, repercusiunile activității speciale de investigații, deseori, trec de zona secretă, prin ingerințe directe asupra celor mai importante drepturi ale omului.

Patrimoniul doctrinar în materia măsurilor speciale de investigații autorizate de către procuror în procesul penal, utilizat în cadrul prezentei lucrări științifice constă din cercetările autorilor autohtoni, cât și a celor de peste hotarele RM, în particular: V. Cușnir, I. Dolea, D. Roman, T. Vîzdoagă, T. Osoianu, V. Șterbeț, M. Avram, T. Popovici, C. Gurschi, C. Tomuleț, I. Serbinov, V. Zubco, M. Gheorghită, I. Carlașuc, R. Sobiețchi, I. Pruteanu, C. Boeșteanu, E. Croitor, Gr. Theodoru, Gh. Mateuț, N. Volonciu, I. Neagu, M. Damaschin, M. Tudoran, A. Bărăscu, I. Chipăilă, M. Dragne, I. Dascălu, E. Munteanu, D. Dinu, L. Lașcu, A. Lazăr, D. Voica, G. Klemencic, K. Nolan, Ch. Valkeneer, K. Galchin, I. Golubovschi, K. Goreainov, I. Kvașa, K. Surcov, V. Ovcinschii, A. Șumilov, D. Grebelischi, E. Dubonosov, V. Elinskii, S. Zahartev, V. Mihailov, A. Saakian, M. Smirnov etc.

Totuși, acest subiect este cercetat fragmentar, în special prin intermediul manualelor de drept procesual penal. În articolele de specialitate au fost abordate, în mod izolat, anumite aspecte ale măsurilor speciale de investigații autorizate de către procuror, lipsind cercetarea complexă a acestora.

Scopul și obiectivele lucrării. *Scopul* rezidă în realizarea unui studiu complex al măsurilor speciale de investigații autorizate de procuror în procesul penal, având drept finalitate statornicirea doctrinei în domeniu, evaluarea oportunității de desăvârșire a cadrului legal și de instituire a bunelor practici în acest domeniu.

Obiectivele lucrării:

- analiza comprehensivă a surselor de specialitate, în vederea determinării gradului de studiere a măsurilor speciale de investigații în procesul penal;
- determinarea noțiunii și esenței măsurilor speciale de investigații autorizate de procuror în procesul penal, stabilirea corelației cu activitatea specială de investigație;
- examinarea și analiza principiilor măsurilor speciale de investigații;
- evaluarea garanțiilor procesuale privind respectarea drepturilor omului, oferite de cadrul legal, în procesul de realizare a măsurilor speciale de investigații autorizate de procuror, prin prisma jurisprudenței CtEDO;
- examinarea și analiza temeiurilor și condițiilor de realizare a măsurilor speciale de investigații autorizate de procuror în procesul penal;

- evaluarea cadrului normativ privind dispunerea, autorizarea, realizarea și consemnarea măsurilor speciale de investigații autorizate de procuror în procesul penal;
- elucidarea particularităților controlului privind măsurile speciale de investigații autorizate de procuror în procesului penal;
- analiza prevederilor Legii privind ASI, la care face referință CPP al RM, cu privire la reglementarea măsurilor speciale de investigații autorizate de procuror;
- examinarea măsurilor speciale de investigații din perspectiva rolului acestora în probatoriul penal;
- sinteza practicii de realizare a măsurilor speciale de investigații autorizate de procuror în procesul penal;
- evaluarea oportunității de formulare a propunerilor *de lege ferenda* în materia reglementării măsurilor speciale de investigații autorizate de procuror în procesul penal și argumentarea lor.

Metodologia cercetării științifice. În calitate de metode de cercetare au fost utilizate metoda istorică, sistematică, logică, comparativă, teleologică, gramaticală etc.

Noutatea și originalitatea științifică este determinată de faptul că ea reprezintă o primă cercetare complexă a măsurilor speciale de investigații autorizate de către procuror, atât din perspectiva unui mijloc de realizare a activității speciale de investigații, cât și în calitate de procedeu probator în cadrul procesului penal. Au fost studiate măsurile speciale de investigații autorizate de către procuror ca fenomen social, cu identificarea naturii acestora, a impactului pozitiv și a interferenței cu drepturile omului.

Originalitatea lucrării rezidă în faptul că constituie o teză de pionierat. Ea oferă o percepere adecvată a problemei atât de către subiecții activi implicați în activitatea specială de investigații, cât și de către subiecții pasivi ai acestei activități. Pe lângă evidențierea riscurilor fenomenului studiat în actuala reglementare, s-a încercat a se evidenția reperele legale care ar permite evitarea consecințelor negative ale activității speciale de investigații. A fost accentuată necesitatea îmbunătățirii cadrului normativ, fiind promovate mai multe propuneri, inclusiv cu caracter *de lege ferenda*: 1) definirea clară a acțiunilor de natură să pericliteze asigurarea securității statului, ordinea publică, apărarea drepturilor și intereselor legitime ale persoanelor; 2) utilizarea acelorași principii atât pentru măsurile speciale de investigații efectuate în cadrul procesului penal, cât și pentru măsurile speciale de investigații efectuate în afara acestuia, cu includerea în corpul legii a principiilor specifice activității speciale de investigații, în special principiile subsidiarității și proporționalității; 3) utilizarea acelorași garanții procesuale atât pentru măsurile speciale de investigații efectuate în cadrul procesului penal, cât și pentru măsurile speciale de investigații efectuate în afara acestuia; 4) modificarea cadrului normativ, intruziunile în domeniul drepturilor omului fiind descrise în mod clar, cu respectarea prevederilor constituționale; 5) utilizarea unui singur limbaj juridic în cadrul tuturor actelor normative care reglementează măsurile speciale de investigații autorizate de către procuror; 6)

revizuirea temeiurilor pentru efectuarea măsurilor speciale de investigații, excluzându-se confuziile actuale create prin impunerea unor temeuri propriu-zise, cât și a unor motive, ambele categorii fiind catalogate de către legiuitor în rol de temeuri.

Problema științifică importantă soluționată constă în conceptualizarea naturii juridice a măsurilor speciale de investigații, în general, și a celor autorizate de către procuror în procesul penal, în special, potrivit ultimelor modificări legislative, fapt care a permis identificarea reperelor ce vor asigura efectuarea acestora nu numai în cadrul legal, ci și în spiritul dreptului, în vederea utilizării la maximum a oportunităților oferite organelor judiciare, fără să fie pusă în pericol siguranța drepturilor și libertăților omului.

Semnificația teoretică derivă din sistematizarea lucrărilor în domeniu atât din țară, cât și de peste hotare, din evidențierea celor mai importante idei care se referă la obiectul de studiu și din analiza aspectelor pozitive și criticabile ale acestora. În final, se ajunge la formularea unor idei proprii cu privire la activitatea specială de investigații. S-a urmărit, în fapt, aducerea în atenția cercetătorilor în domeniu, practicienilor, dar și opiniei publice, importanța activității speciale de investigații, în particular din perspectiva impactului social al acesteia.

Valoarea aplicativă a lucrării constă în faptul că aceasta, în special prin intermediul concepțiilor analizate, ar putea fi utilă nu doar în activitatea practică de aplicare a legii, ci și în procesul de instruire continuă a practicienilor, precum și la predarea disciplinelor de specialitate în cadrul instituțiilor de învățământ cu profil juridic.

Implementarea rezultatelor cercetării. Concepțiile și concluziile de bază ale tezei au fost expuse în conținutul mai multor publicații științifice. De asemenea, cercetările realizate și-au găsit aplicare în proces didactic, la desfășurarea orelor de drept procesual penal și criminalistică la Facultatea de Drept și Științe sociale a Universității de Stat „Alec Russo” din Bălți. Subiectul măsurilor speciale de investigații autorizate de către procuror a constituit obiectul dezbaterilor mai multor ședințe comune ale lucrătorilor procuraturii și ale angajaților organelor implicate în efectuarea măsurilor speciale de investigații.

Aprobarea rezultatelor cercetării. Concepțiile și concluziile de bază ale tezei și-au dovedit utilitatea atât în procesul didactic, cât și cel de natură practico-aplicativ. O parte din subiectele cercetate au fost expuse și în cadrul unor conferințe științifice, cum ar fi: Conferința națională cu participare internațională „Știința în nordul RM: realizări, probleme, perspective” (Bălți: 25-26.09.2015); Conferința națională cu participare internațională „Știința în nordul RM: realizări, probleme, perspective” (Ediția a II-a, Bălți: 29-30.09.2016); Conferința internațională științifico-practică „Știința juridică în condițiile de integrare europeană a Ucrainei și Moldovei: repere moderne și dezvoltare juridică” (Chișinău: 24-25.03.2017); Conferința internațională științifico-practică „Jurisprudența componentă fundamentală a proceselor integraționale și a comportamentului legal contemporan” (Chișinău: 3-4.11.2017); Conferința internațională științifico-practică „Particularitățile adaptării legislației RM și a Ucrainei la legislația UE” (Chișinău:

23-24.03.2018); Conferința internațională „Promovarea valorilor sociale în contextul integrării europene” (Chișinău: 4.11.2018) etc.

Publicații la tema tezei: 8 articole științifice.

Volumul și structura. Lucrarea este constituită din adnotări, lista abrevierilor, introducere, trei capitole, concluzii și recomandări, bibliografie, declarația privind asumarea răspunderii, anexe, CV-ul autorului. Lucrarea numără 143 de pagini text de bază, 319 titluri de referințe bibliografice.

Cuvintele-cheie: activitate specială de investigații; măsuri speciale de investigații; proces penal; autorizare; procuror; control judiciar; urmărire vizuală; control al transmiterii sau primirii banilor, serviciilor ori a altor valori materiale sau nemateriale pretinse, acceptate, extorcate sau oferite; investigație sub acoperire; supraveghere transfrontalieră; livrare controlată; colectare a mostrelor pentru cercetarea comparată; cercetare a obiectelor și documentelor; achiziție de control etc.

CONȚINUTUL TEZEI

Introducerea evidențiază actualitatea și importanța temei cercetate, scopul și obiectivele lucrării, noutatea științifică a rezultatelor obținute, problema științifică importantă soluționată, semnificația teoretică și valoarea aplicativă, sumarul compartimentelor tezei.

1. Situația în materia cercetărilor științifice privind măsurile speciale de investigații cuprinde două paragrafe și concluziile la acest compartiment.

1.1. Materialele științifice naționale consacrate măsurilor speciale de investigații. Patrimoniul doctrinar în materia măsurilor speciale de investigații autorizate de către procuror se caracterizează printr-un conținut modest. Acest subiect este cercetat fragmentar, în mare parte doar în manualele de drept procesual penal. În articolele de specialitate au fost abordate, în mod izolat, anumite aspecte ale măsurilor speciale de investigații autorizate de către procuror, lipsind cercetarea complexă a temei.

E. Aramă și V. Coptileț identifică primele premise ale apariției activității speciale de investigații încă la geto-daci, menționând că normele de drept penal se cristalizează în perioada de consolidare a statului, asprimea lor derivând din necesitatea sancționării persoanelor care s-ar împotrivi ordinii politice instaurate. Geții disprețuiau legile, făcându-și singuri dreptate prin forță [1, p. 10-11]. Autorii citați fac referire la metodele de cercetare a infracțiunilor într-o perioadă istorică mai târzie. Se invocă Legea Țării, conform căreia, în calitate de probe erau folosite jurătorii, martorii oculari, jurământul pe cruce și Evanghelie, jurământul „cu brazda pe cap”. Se foloseau corpurile delictive, ordaliile, prinderea urmei și căutarea lucrului dispărut [1, p. 45].

O primă analiză a măsurilor speciale de investigații, apărută în spațiul de cercetare autohton, la finele perioadei post sovietice, aparține autorului I. Macari. Este evidențiată importanța măsurilor speciale de investigații în cercetarea infracțiunilor latente și, implicit, rolul atribuit în descoperirea acestora organelor afacerilor interne și securității de stat, care, pe lângă competența procesual-penală, erau, la momentul respectiv, investiți și cu o competență specială. Aceasta din urmă

consta în realizarea complexă a măsurilor operative de investigații, în vederea descoperirii infracțiunilor planificate, pregătite sau săvârșite, precum și a persoanelor implicate [61, p. 5].

Noțiunea activității și măsurilor speciale de investigații a preocupat mai mulți cercetători [41, p. 45; 7, p. 598], relevanță fiind opinia autorului V. Cușnir, care afirmă, pe bună dreptate, că aceasta reprezintă una dintre cercurile de activități ale statului, legalitatea desfășurării căreia este garantată prin lege. Dacă pornim de la structura clasică a funcțiilor statului în *legislativă, executivă și judecătorească*, atunci activitatea operativă de investigații se regăsește în cadrul funcției statului care ține de asigurarea ordinii de drept, referindu-se la activitatea executivă [15, p. 6].

I. Dolea a abordat problema măsurilor speciale de investigații în mai multe lucrări, fiind de părere că aplicarea Legii cu privire la activitatea operativă de investigații în procesul penal generează dificultăți. Or, potrivit art. 94 CPP al RM, datele, de fapt obținute prin activitatea operativă de investigații, pot fi admise ca probe numai în cazurile în care ele au fost administrate și verificate prin intermediul mijloacelor de probă enumerate în art. 94 alin. (2) CPP al RM [24, p. 168].

Într-o altă lucrare, autorul citat menționează că, odată cu modificările produse prin Legea nr. 66 din 5 aprilie 2012, activitatea specială de investigații a devenit o parte componentă a sistemului probator. În acest sens, au fost stabilite reguli stricte, în scopul evitării unor eventuale abuzuri ale autorităților statului. Activitatea specială de investigații se efectuează în cadrul urmăririi penale, doar în condițiile prevăzute de CPP [25, p. 34].

Este importantă opinia autorilor V. Cușnir și I. Țurcan cu privire la măsurile speciale de investigații, realizate în perioada prer evoluționară. Se menționează precum că, în cadrul anumitor măsuri operative existente, în perioada enunțată, și în procesul actual de luptă cu infracționalitatea, factorul de bază rămâne observația. Este analizat comportamentul și activitatea persoanelor concrete, fără a avea un contact nemijlocit cu ele [19, p. 558].

Un interes aparte prezintă opiniile cercetătorilor referitoare la măsurile speciale de investigații. În context, aplicarea observării electronice se consideră că prezintă pericol potențial de încălcare a drepturilor și libertăților cetățenești. Însă, acest pericol poate deveni realitate doar dacă mijloacele observării electronice se vor aplica contrar destinației [11, p. 211-217].

Nu a fost trecut cu vederea nici rolul procuraturii în cadrul activității speciale de investigații [44, p. 13-14; 46, p. 11; 48, p. 165], considerându-se că aceasta trebuie să aibă un rol cheie în asigurarea funcționării sistemului justiției penale într-un mod independent și imparțial [53, p. 1].

Orice atingere adusă drepturilor persoanei, în cadrul urmăririi penale sau judecării cauzei, este proporțională gradului de prejudiciabilitate al infracțiunii și pericolozității sociale a individului, în general, și stabilirii adevărului în cauza penală respectivă, în particular [17, p. 73].

Informația stabilită în urma desfășurării activității operative de investigații poartă caracter de orientare, accesoriu și este predispusă pentru a înainta versiuni și planificări în vederea intentării procesului penal în viitor. Rezultatele activității

operative de investigații pot fi utilizate pentru pregătirea și efectuarea actelor de urmărire penală, precum și în calitate de probe în cauzele penale [41, p. 45]. Deși această afirmație a fost făcută cu mult timp înainte de intervențiile legislative, în rezultatul cărora măsurile speciale de investigații sau mai-bine zis majoritatea acestora au obținut statut de procedee probatorii în procesul penal, comportă anumite elemente progresiste, anticipând oarecum acest moment.

1.2. *Materialele științifice consacrate măsurilor speciale de investigații publicate în alte state.* Studiile de peste hotare în domeniu nu doar că sunt mai vaste, dar și reflectă modul în care a evoluat activitatea specială de investigații în diferite state.

Evoluția istorică a activității (măsurilor) speciale de investigații este posibil de a fi urmărită în lucrările mai multor autori [9, p. 167-168, 354]. Intervenția în creșterea a statului în procesul de sancționare a infracțiunilor se oglindește în constituirea unui vast aparat de slujitori speciali, care urmăreau pe infractori și asigurau executarea pedepselor, numiți, de obicei, după numele acestora: *dușegubinari, osluhari, pripășari, gonitori din urmă* [8, p. 123].

Activitatea specială de investigații este un complex al activității statale profesionale de căutare (urmărire), al cărui conținut îl constituie sistemul unor acte de comportament al participanților la această activitate, realizat confidențial, în conformitate cu prevederile legii, în vederea realizării sarcinilor și obiectivelor fixate în ea [68, p. 8].

Măsura specială de investigație reprezintă acțiunea (cumulul de acțiuni), realizate de către persoane special împuternicite, în temeiul și ordinea prevăzută de lege, în vederea obținerii datelor faptice care intră în obiectul cercetării în cadrul unei cauze concrete de verificare operativă sau a materialelor inițiale, precum și care sunt necesare pentru realizarea unor alte obiective ale activității speciale de investigații [64, p. 136]. Identificarea noțiunilor respective a preocupat atenția și a altor autori [67, p. 53; 58, p. 23].

În doctrina și practica investigativă europeană se manifestă un interes aparte pentru dezvoltarea *tehnicilor de anchetă pro-active sau speciale*, destinate efectuării unor *investigații anti-delictum sau investigații speciale*, utilizabile inclusiv înainte ca o anumită infracțiune să fi fost săvârșită sau constatată (cercetare denumită pro activă). Aceste tehnici sunt destinate luptei contra infracțiunilor, aparținând criminalității organizate, situații în care mijloacele de anchetă clasice (ascultarea martorilor, percheziția etc.) se dovedesc ineficiente [32, p. 205].

Clasificarea măsurilor speciale de investigații se prezintă, de asemenea, a fi un compartiment destul de abordat în literatura de specialitate [58, p. 197-198].

Nu a fost trecut cu vederea nici sistemul principiilor activității speciale de investigații, acesta fiind determinat, ca finalitate, în baza mai multor criterii [68, p. 68].

Alt aspect abordat în literatura de specialitate ține de temeiurile și condițiile efectuării măsurilor speciale de investigații [66, p. 63]. Prin condiții ale înlăptuirii măsurilor speciale de investigații se înțelege cumulul de principii și reguli, care asigură, pe de o parte, echilibrul intereselor persoanei, care are dreptul la secretul

vieții personale, iar, pe de altă parte, cel al societății, cointeresate în eficiența luptei cu infracționalitatea, depistarea oportună a infracțiunilor, prevenirea și combaterea lor [68, p. 187].

O atenție aparte a cercetărilor științifice în domeniu o fost oferită nemijlocit măsurilor speciale de investigații. Referitor la investigația sub acoperire se accentuează, într-un mod aparte, faptul că, în instrumentarea anumitor cauze, este dificilă obținerea probelor prin mijloace clasice, din care considerente a fost introdusă în lege instituția investigatorilor sub acoperire. Activitatea acestor persoane este strict determinată de lege, în sensul că ele acționează numai cu autorizația unui procuror [3, p. 42-43; 31, p. 69; 30, p. 109-117; 47, p. 10].

În calitate de condiții care au determinat utilizarea acestei măsuri, K. Nolan menționează necesitatea eficientizării luptei împotriva formelor evaluate de criminalitate, caracterizate printr-un nivel superior de organizare [40, p. 1526].

Prezintă interes opinia lui A. Lazăr cu privire la rolul procurorului în activitatea specială de investigații, considerându-se că acesta, în exercitarea atribuțiilor de supraveghere, prin conducerea și controlul activității de urmărire penală, poate da dispoziție organului de cercetare penală să efectueze acte premergătoare [33, p. 14].

Deși este important controlul judiciar asupra activității speciale de investigații, acesta, în mare măsură, rămâne a fi unul episodic. Totodată, o asemenea abordare a locului și rolului controlului judiciar al activității speciale de investigații poate fi considerat rațional, deoarece sarcina de bază privind legalitatea și temeinicia acțiunilor (inacțiunilor), dar și a hotărârilor corespunzătoare a persoanelor cu funcție de răspundere care efectuează activitatea specială de investigații revine procurorului [67, p. 133-134].

Restrângerea unor drepturi și libertăți în procesul activității speciale de investigații reprezintă posibilitatea organului operativ-investigativ, prevăzută de Constituție, privind retragerea persoanei din câmpul garanțiilor constituționale ale drepturilor și libertăților persoanei, efectuată în baza prevederilor legii cu privire la activitatea specială de investigații [70, p. 41].

În calitate de garanții procesuale pot fi orice elemente care contribuie la soluționarea optimă a cauzei penale, în conformitate cu legea, cu adevărul și cu necesitățile realizării scopurilor politicii penale [54, p. 44].

În măsura în care o activitate investigativă se desfășoară cu respectarea tuturor garanțiilor prevăzute de lege, iar rezultatele constatate sunt incluse în procesul verbal de consemnare a efectuării actelor premergătoare, se constată un mijloc de probă administrat în condițiile legii [33, p. 190]. Pentru a obține probe conform realității, este necesar ca în probatoriu să se manifeste cea mai mare corectitudine (loialitate) [50, p. 297-298].

2. Natura juridică a măsurilor speciale de investigații autorizate de procuror este divizat în patru paragrafe și, respectiv, concluziile capitolului.

2.1. Noțiunile: - *activitatea specială de investigații și - măsurile speciale de investigații.* Definirea *activității speciale de investigații și a măsurilor speciale de investigație* prezintă un interes sporit nu doar din punct de vedere teoretic, dar și aplicativ. În acest sens, se face trimitere atât la sensul etimologic al noțiunii, cât și la

opiniile doctrinare [22, p. 522; 5, p. 821], reglementările ambiguii în domeniu [34; 12; 52, p. 3], practica judiciară.

Elucidarea noțiunilor analizate a fost precedată de studiul etimologic ale cuvintelor care le compun [22]. În consecință, este dedus faptul că activitatea specială de investigații ar însemna *ansamblul de acte, efectuate în mod deosebit față de cercetările efectuate în alte domenii, cu scopul de a descoperi ceva, măsurile speciale de investigații reprezentând mijlocul prin care se realizează activitatea respectivă.*

Prin coroborarea celor constatate cu prevederile legale și opiniile doctrinare [67, p. 53; 50, p. 10; 69, p. 8; 61, p. 90; 59, p. 23] a fost formulată noțiunea activității speciale de investigații, aceasta fiind *totalitatea actelor îndeplinite de către subiecții autorizați, cu participarea sau în colaborare cu alte autorități și/sau persoane, în formele și conform procedurii stabilite de lege, în scopul culegerii de informații necesare pentru prevenirea și combaterea criminalității, asigurarea securității statului, ordinii publice, apărarea drepturilor și intereselor legitime ale persoanelor, descoperirea și cercetarea infracțiunilor.*

În cadrul cercetării a fost constatată necesitatea definirii legislative a noțiunilor respective, fapt care ar anihila reglementările contradictorii existente la moment în cadrul legal autohton și care se referă nu doar la măsuri similare celor speciale de investigații, ci și la activități analogice (spre exemplu prevederile din Legea privind prevenirea și combaterea criminalității organizate nr. 50 din 22.03.2012), în special cele referitoare la încadrarea controlată în grupul sau organizația criminală și infracțiunea controlată, dar și monitorizarea preventivă a persoanelor care pot fi atrase în activitatea criminală organizată. În mod analogic, Codul Vamal al RM se referă la livrarea controlată, care, în fond, nu se deosebește cu nimic de măsura specială de investigații respectivă, fiind plasată, însă, din motive neclare, sub un alt regim juridic, iar activitatea specială de investigații, așa cum a fost reglementată prin Legea nr. 59 din data de 29.03.2012, în general nu s-a regăsit în actul legislativ, normele respective operând cu noțiunea de activitate operativă de investigații.

A fost cercetată clasificarea măsurilor speciale de investigații, atât cu scopul identificării trăsăturilor comune, cât și pentru a favoriza analiza acestora, aplicarea lor practică, fiind utilizate, în acest sens, mai multe criterii identificate atât de specialiștii în domeniu [64, p. 197-198; 59, p. 305; 71, p. 29-39; 65, p. 79; 6, p. 39-42], precum și care rezultă din cadrul legal.

2.2. *Principiile activității speciale de investigații* conține analiza acestora, în special prin prisma efectului asupra măsurilor speciale de investigații, cu referire atât la opiniile doctrinare de ordin general [54, p. 76; 39, p. 37; 45, p. 180; 36, p. 38; 30], cât și referitoare la fiecare principiu în parte [2, p. 344; 54, p. 83; 60, p. 68; 18, p. 17], inclusiv practica judiciară [20] și dinamica cadrului legislativ [42].

Legiuitorul denumeste principiile în corpul legii fără, însă, de a le elucida esența, ele având, în consecință, un caracter declarativ. Este relevantă opinia autorului N. Volonciu, care menționează, referindu-se la principiile declarate în statele autoritare, că între proclamarea formală a unor principii și realizarea lor efectivă sunt posibile

mari deosebiri, decurgând, în primul rând, din modalitățile în care normele existente asigură protecția drepturilor și intereselor părților din proces [54, p. 75].

A fost constatată lipsa la moment a unor principii menționate în literatura de specialitate, cum ar fi cel al *operativității*. Or, anterior, Legea privind activitatea operativă de investigații prevedea, în calitate de principii, *oportunitatea și ofensivitatea* activității operative de investigații, iar ofensivitatea, în esență, îngloba și operativitatea. Prin înlocuirea acestuia cu principiul *inofensivității*, legiuitorul a încercat să asigure un grad mai înalt de protecție drepturilor omului, dar, totodată, i-a scăpat acel atribut inerent al activității speciale de investigații, precum operativitatea.

Deci, sistemul actual al principiilor activității speciale de investigații, prevăzut în lege, nu este unul complet și urmează a fi suplinit cu o serie de principii sau cel puțin cu aceleași principii pe care le prevede legislația procesual-penală, astfel asigurându-se același tratament juridic măsurilor speciale de investigații, indiferent dacă sunt efectuate în cadrul procesului penal ori în afara acestuia.

2.3 *Caracterizarea măsurilor speciale de investigații autorizate de procuror* este esențială pentru elucidarea potențialului cognitiv al măsurilor speciale de investigație autorizate de procuror în procesul penal.

Astfel *identificarea abonatului, proprietarului sau utilizatorului unui sistem de comunicații electronice ori al unui punct de acces la un sistem informatic* poartă amprenta unei urmăriri electronice [11, p. 211-217]. Nu este clar, însă, de ce legiuitorul a stabilit standarde diferite de autorizare ale măsurii respective, nu doar comparativ cu procedeele probatorii corespondente, dar și față de alte măsuri speciale de investigații analogice.

Urmărirea vizuală [23; 68, p. 28; 66, p. 64] presupune nu doar modalitatea de urmărire electronică, dar și urmărirea persoanei în spații private, inclusiv domiciliu. Totodată, legiuitorul nu a prevăzut criterii clare pentru desfășurarea măsurii speciale de investigații în condițiile menționate, deși practica CtEDO, în acest sens, este constantă [26].

Controlul transmiterii banilor sau a altor valori materiale sau nemateriale extorcate. După modul în care este, la moment, definită măsura specială de investigație, nu rezultă participarea autorizată la anumite activități de către persoanele implicate în înmânarea sau predarea de bani, servicii ori de alte valori materiale sau nemateriale, motiv pentru care pare a fi neclară intenția legiuitorului de a dezincrimina acțiunile de transmitere sau primire sub control a banilor, serviciilor ori a altor valori materiale sau nemateriale pretinse, acceptate, extorcate sau oferite, care a considerat că, deși aceste acțiuni cad formal sub incidența infracțiunii, în mod separat nu constituie infracțiune și se realizează doar în scop de identificare a intențiilor și de verificare a sesizării cu privire la săvârșirea infracțiunii, care a început până la sau în afara implicării organelor.

Pentru evitarea acestor confuzii este recomandată practica legiuitorului român, care a definit procedeul probatoriu cu caracter analogic *participare autorizată la anumite activități*, făcând parte din grupul de procedee probatorii, numite metode speciale de cercetare. Astfel, în conformitate cu prevederile art. 138 alin. 11 CPP al

României, prin participarea autorizată la anumite activități se înțelege comiterea unei fapte similare laturii obiective a unei infracțiuni de corupție, efectuarea de tranzacții, operațiuni sau orice fel de înțelegeri privind un bun sau privind o persoană despre care se bănuiește că ar fi dispărută, că este victima traficului de persoane ori a unei răpiri, efectuarea de operațiuni privind droguri, precum și prestarea unui serviciu, desfășurate cu autorizarea organului judiciar competent, în scopul obținerii de mijloace de probă [13].

Investigația sub acoperire nu este definită, la moment, de către legiuitor, inconvenient care s-a propus a fi corectat atât pentru facilitarea aplicării, cât și pentru studierea măsurii, în următoarea formulă: *investigația sub acoperire reprezintă acțiunile persoanei cu identitate conspirată în scopul obținerii de date și informații cu privire la săvârșirea unei infracțiuni.*

Supravegherea transfrontalieră reprezintă o încercare a legiuitorului de a se deschide cooperării internaționale în domeniul combaterii fenomenului criminal, într-o epocă pentru care sunt caracteristice tehnologiile avansate și mobilitatea care progresează rapid, ordinea mondială a devenit interdependentă, iar aspectele criminalității și ale justiției au căpătat un caracter transnațional [10, p. 112-113].

Concluzia la care s-a ajuns în privința măsurii respective este că, dincolo de condițiile obiective, care impun cooperarea internațională pentru combaterea fenomenului infracțional, aceasta este una nu doar nouă pentru sistemul de drept autohton, dar și cu o puțină probabilitate aplicativă.

Livrarea controlată indică la o procedură, în care partida ilegală de substanțe narcotice sau psihotrope, descoperită de organele de drept, este acceptată de a circula pe teritoriul unei sau mai multor țări, cu consimțământul și controlul organelor de resort, în scopul stabilirii, identificării și documentării persoanelor implicate în săvârșirea infracțiunii respective [43, p. 358-359].

Actuala reglementare a măsurii reclamă mai multe situații incerte: nu este clar dacă măsura specială de investigații se poate desfășura pe teritoriul unuia sau a mai multor state (or, utilizarea formulei „*teritoriul RM sau în afara frontierelor ei*”, din legislația procesual-penală, permite o interpretare dualistă; în situația în care deplasarea bunurilor are loc pe teritoriul mai multor state, atunci formularea actuală nu permite a determina cu destulă claritate dacă reglementează măsura specială de investigații inițiată de către organele competente ale RM sau are în vedere doar cooperarea acestora la solicitarea organelor abilitate din alte state); nu este clar cine este subiectul care urmează să asigure interacțiunea cu toate statele, prin care sunt tranzitate transporturile ilegale sau suspecte; nu este clar raționamentul din care legiuitorul a utilizat noțiunea de ordonanțe și nu de ordonanță, odată ce este vorba de o singură măsură specială de investigații; nu este clară soarta procesului-verbal cu privire la activitățile desfășurate, înaintat procurorului, fie acesta este utilizat în calitate de mijloc de probă în cadrul unei cauze penale autohtone, fie este remis autorităților străine; nu este clar de ce legiuitorul a utilizat, alături de noțiunea de livrare controlată, și cea de livrare supravegheată, deși termenii *controlată* și *supravegheată* pot fi folosite ca sinonime.

Referitor la colectarea mostrelor pentru cercetarea comparată și cercetarea obiectelor și documentelor, atât timp cât au procedee procesual-penale corespondente, iar legiuitorul, la moment, nici într-un fel nu a motivat deosebirea legală dintre acestea, s-a ajuns la concluzia că sunt de prisos și, respectiv, s-a propus excluderea lor din lege. *Achiziția de control*, cu condiția modificării controlul transiterii banilor sau a altor valori materiale extorcate, în redacția propusă, își pierde caracterul autonom.

3. Disponerea și realizarea măsurilor speciale de investigații de procuror a fost divizat în trei paragrafe și concluzii.

3.1. Temeiurile și condițiile privind efectuarea măsurilor speciale de investigații autorizate de procuror reprezintă circumstanțe prevăzute de lege în lipsa cărora măsurile speciale de investigații nu pot fi efectuate, studiul fiind axat atât pe opiniile doctrinare [63, p. 37; 65, p. 4], cadrul legal relevant, cât și practica judiciară.

Valabilitatea afirmației rezultă din prevederile art. 132³ CPP al RM, dar și din prevederile art. 19 al Legii privind ASI. Analiza comparativă a textelor de lege a scos în evidență faptul că, deși ambele se referă la temeiurile pentru efectuarea măsurilor speciale de investigații, încărcătura pe care o dau acestei noțiuni este total diferită, în cadrul procesului penal aceasta fiind mai mult formală. Or, nici actele procesuale ale organelor judiciare, nici interpelările sau comisiile rogatorii nu relevă careva situații de fapt, reprezentând mai mult modalități de sesizare a subdiviziunilor specializate. O situație diferită rezultă din textul Legii privind ASI, dat fiind faptul că, pe lângă criteriile formale de sesizare, considerate de legiuitor a fi temeiuri pentru efectuarea măsurilor speciale de investigații, apar circumstanțe neclare în legătură cu pornirea urmăririi penale; informațiile, devenite cunoscute privind fapta prejudiciabilă în curs de pregătire, de comitere sau comisă, precum și persoanele care o pregătesc, o comit ori au comis-o etc.

Importanța celor menționate devine mai evidentă, luând în considerație prevederile din art. 20 alin. (7) din Legea privind activitatea specială de investigații, care interzice autorizarea repetată a măsurii speciale de investigații, pe același temei și asupra aceluiași subiect.

S-a constatat că indicațiile înaintate de către organul de urmărire penală, procuror, judecătorul de instrucție, în privința dosarelor aflate în gestiune, la care se referă atât legislația procesual penală, cât și Legea privind ASI, poartă mai mult un caracter declarativ, nefiind înzestrate cu formula executorie corespunzătoare. Unicul act cu efecte juridice, în acest sens, este ordonanța procurorului.

Un temei specific pentru efectuarea măsurilor speciale de investigații îl constituie interpelările organizațiilor internaționale și ale autorităților de drept ale altor state, în conformitate cu tratatele internaționale la care RM este parte. Condiția obligatorie pentru executarea acestora sunt stipulările tratatelor internaționale în conformitate cu care au fost înaintate.

Legea procesual-penală fixează nu doar temeiurile, dar și condițiile efectuării măsurilor speciale de investigații. În contextul art. 132¹ alin. (2) CPP al RM, măsurile speciale de investigații se dispun și se efectuează dacă sunt îndeplinite cumulativ următoarele condiții: 1) pe altă cale este imposibilă realizarea scopului

procesului penal și/sau poate fi prejudiciată considerabil activitatea de administrare a probelor; 2) există o bănuială rezonabilă cu privire la pregătirea sau săvârșirea unei infracțiuni grave, deosebit de grave sau excepțional de grave, cu excepțiile stabilite de lege; 3) acțiunea este necesară și proporțională cu restrângerea drepturilor și libertăților fundamentale ale omului.

Raportând sensul etimologic al noțiunii *condiție* [23] la subiectul analizat, s-a ajuns la concluzia că acestea reprezintă împrejurările în care pot apărea și, respectiv, se pot desfășura măsurile speciale de investigații. În lipsa acestora măsurile nu pot fi efectuate. Lista condițiilor este exhaustivă și nu poate fi completată de către organul care efectuează activitatea specială de investigații.

În baza metodei propuse de S. Zaharțev [59, p. 72-73], condițiile măsurilor speciale de investigații pot fi clasificate, conform prevederilor legale. Astfel art. 19 alin. (2) al Legii privind ASI enumeră cumulativ condițiile generale valabile pentru efectuarea oricăror măsuri speciale de investigații: a) realizarea scopului procesului penal este imposibilă pe altă cale ori există un pericol pentru securitatea statului; b) măsura specială de investigații este proporțională cu restrângerea drepturilor și libertăților fundamentale ale omului.

Condiții mai speciale sunt impuse pentru măsurile speciale efectuate în cadrul procesului penal, acestea rezultând din prevederile art. 132¹ alin. (2) CPP al RM, în conformitate cu care măsurile speciale de investigații se dispun și se efectuează dacă sunt îndeplinite, cumulativ, pe lângă condițiile expuse mai sus, și cea a existenței unei bănuieli rezonabile cu privire la pregătirea sau săvârșirea unei infracțiuni grave, deosebit de grave sau excepțional de grave, cu excepțiile stabilite de lege.

Continuând utilizarea acestei metode de clasificare, se consideră prevederile art. 132¹ alin. (2) CPP al RM ca fiind condiții generale pentru efectuarea măsurilor speciale de investigații în cadrul urmăririi penale, iar prevederile art. 132⁸ CPP al RM, în care sunt enumerate infracțiunile pentru investigarea cărora poate fi utilizată interceptarea comunicărilor, condiții speciale pentru efectuarea interceptării comunicărilor etc.

Condiția subsidiarității presupune ca măsurile speciale de investigații să constituie singura modalitate sau singura modalitate rezonabilă de a obține probele necesare aflării adevărului. Alternativ, legea prezumă condiția subsidiarității ca fiind îndeplinită, dacă există pericol pentru siguranța persoanelor sau a unor bunuri de valoare [51, p. 433].

A doua condiție pentru realizarea măsurilor speciale de investigații este cea a proporționalității. Această condiție rezultă din prevederile art. 8 CEDO. Ori de câte ori este dispusă măsura specială de investigație, criteriul proporționalității urmează a fi verificat, contrapunând interesul individual ce urmează a fi afectat interesului public, soluția în favoarea utilizării măsurilor speciale de investigații fiind posibilă a fi dispusă doar dacă interesul public prevalează.

3.2. Exigențele procedurale privind dispunerea, efectuarea și consemnarea măsurilor speciale de investigații autorizate de procuror se referă la diferite etape prin care trec măsurile speciale de investigații.

Regulile procedurale au un caracter de reguli complementare, față de regulile procesuale, și prevăd modul cum trebuie de procedat pentru a fi aduse la îndeplinire actele procesuale, în vederea atingerii de către acestea a finalității lor.

La rândul lor, regulile procesuale au fost definite ca fiind norme, care prescriu actele ce se îndeplinesc pentru dinamizarea procesului penal, respectiv al declanșării desfășurării și stingerii acestuia [54, p. 44].

Regulile procedurale în cadrul activității speciale de investigații sunt cele care, în mare parte, urmează să transpună în practică teza din CEDO, conform căreia, nu este admis amestecul unei autorități publice în exercitarea dreptului la respectarea vieții private, decât în măsura în care acest amestec este prevăzut de lege și dacă constituie o măsură care, într-o societate democratică, este necesară pentru securitatea națională, siguranța publică, bunăstarea economică a țării, apărarea ordinii și prevenirea faptelor penale, protejarea sănătății sau a moralei, ori protejarea drepturilor și libertăților altora.

Astfel, la dispunerea măsurilor speciale de investigații s-a constatat că legiuitorul utilizează o serie de criterii diferite, în identificarea măsurilor speciale de investigații, a căror efectuare este posibilă în afara cadrului procesual penal. Or, dincolo de încercarea mai puțin reușită de enumerare a măsurilor speciale de investigații, care pot fi efectuate numai în cadrul unui proces penal, se instituie regula, conform căreia, doar în cadrul urmăririi penale măsurile speciale de investigații urmează a fi efectuate conform prevederilor CPP al RM, ceea ce ar însemna că în cadrul procesului penal, până la pornirea urmăririi penale, măsurile speciale de investigații să fie posibil de a fi efectuate în afara exigențelor procesual-penale.

Formularea utilizată de către legiuitor, în legătură cu dispunerea măsurilor speciale de investigații, nu este, de asemenea, reușită. Or, literalmente ar însemna că procurorul, prin ordonanță motivată, doar *pune* în executarea în sarcina subdiviziunilor specializate măsurile speciale de investigații, fără a se referi la actul prin care se dispune însăși efectuarea acestora. La această concluzie ne orientează inclusiv interpretările gramaticale (*a pune în (sau pe) seama cuiva (sau a ceva)*, înseamnă a atribui [23, p. 1602]). Totodată, din sensul normei citate, dar și din denumirea marginală a acestei, rezultă că legiuitorul, referindu-se la ordonanța procurorului, a avut în vedere nu doar desemnarea organului care să execute măsura specială de investigații, dar și inițierea propriu-zisă a măsurilor respective. Aceeași normă stipulează faptul că măsurile autorizate trebuie să înceapă la data indicată în actul de dispunere sau, cel târziu, la data expirării termenului pentru care au fost autorizate. Analiza etimologică și semantică a noțiunilor utilizate, cât și studiul comparativ al normelor din lege, permit a concluziona că atât „punerea”, cât și „autorizarea”, sunt acțiuni care trebuie să urmeze „dispunerii”. Or, această acțiune a scăpat din vedere legiuitorului și asupra acesteia, după cum am menționat anterior, ar urma să se revină.

Din cele menționate *supra* rezultă că dispunerea măsurilor speciale de investigații este guvernată de către aceleași reguli, indiferent dacă acestea sunt efectuate în cadrul unui proces penal ori în afara acestuia. Concomitent, unicul act,

prin care pot fi dispuse măsurile speciale de investigații, cu excepția celor atribuite în competența conducătorului subdiviziunii specializate, este ordonanța procurorului. Însă, modul în care legiuitorul s-a referit la acesta în cadrul Legii privind ASI și, respectiv, în cadrul procesului penal, este diferit.

Verificarea activității respective poate fi realizată de către procuror atât din oficiu, cât și, în mod obligatoriu, la încetarea măsurii speciale de investigații, cu dispunerea soluțiilor de rigoare, în dependență de respectarea condițiilor de autorizare și gradul de ingerință în sfera drepturilor omului. Aspectul care, însă, trezește nedumerire privitor la modul în care este redactată norma respectivă, ține de momentul în care despre efectuarea măsurilor speciale de investigații este informată persoana. Astfel, din textul legii rezultă că acesta este informat doar dacă procurorul constată legalitatea efectuării măsurii speciale de investigații, cu consecințele de rigoare, fără a prevedea acest instrument și pentru situațiile în care măsura specială de investigații s-a efectuat cu încălcarea vădită a drepturilor și libertăților omului sau că ofițerul de investigații a acționat cu depășirea prevederilor ordonanței de autorizare. În consecință, odată ce în ambele ipoteze drepturile persoanei au fost lezate, nu sunt clare raționamentele legiuitorului, după care cel care a fost prejudiciat ilegal nu poate avea dreptul la protejarea drepturilor sale, informația despre acțiunile respective fiind pentru el neaccesibilă. În acest sens, a fost exprimată și opinia expertului G. Klemencic, care consideră că, în principiu, notificarea ulterioară este importantă (preferabilă în baza jurisprudenței CEDO), deoarece supravegherea comunicațiilor este o măsură operativă clandestină și, dacă nu se inițiază nicio procedură penală împotriva persoanei țintă, o asemenea persoană este lipsită de orice informație că ea a fost obiectul unui amestec în viața sa privată și, prin urmare, lipsită de un drept legitim să conteste legalitatea acestui amestec și să ceară o compensație [29, p. 18].

3.3. Particularitățile controlului privind măsurile speciale de investigații autorizate de procuror. Controlul activității speciale de investigații, conform actualei construcții legale, persistă, practic, la fiecare dintre etapele acestei activități după cum urmează:

- dispunerea măsurilor speciale de investigații, în dependență de tipul acestora, organul abilitat cu controlul legalității, este șeful subdiviziunii specializate pentru măsurile speciale, a căror efectuare o poate autoriza, conform legii, fie procurorul pentru măsurile speciale pe care le poate autoriza, fie procurorul și judecătorul de instrucție pentru măsurile speciale de investigație a căror efectuare necesită autorizarea judecătorească;

- efectuarea propriu-zisă a măsurilor speciale de investigații, este supusă, de asemenea, controlului din partea subiecților menționați anterior, în dependență de categoria măsurilor. În acest sens, sunt relevante mai multe prevederi legale, în particular art. 20 alin. (6), (8)-(9) din Legea privind ASI, în conformitate cu care, dacă, în cadrul examinării raportului, procurorul sau conducătorul subdiviziunii specializate constată că nu sunt respectate condițiile de efectuare a măsurii speciale de investigații sau că, prin măsura dispusă, se încalcă disproporționat ori în mod vădit drepturile și interesele legitime ale persoanelor, el dispune încetarea acesteia.

Procurorul sau, după caz, conducătorul subdiviziunii specializate va dispune încetarea măsurii speciale de investigații înainte de expirarea termenului pentru care aceasta a fost autorizată, imediat ce au dispărut temeiurile și motivele ce au justificat autorizarea ei.

În cazul în care temeiuri pentru efectuarea măsurilor speciale de investigații nu mai există, ofițerul de investigații solicită procurorului sau, după caz, conducătorului subdiviziunii specializate încetarea imediată a acestor măsuri. Prevederi cu caracter analogic sunt prevăzute și în legislația procesual-penală.

Procurorul este nu doar unicul subiect din afara subdiviziunilor specializate ale autorităților care efectuează activitatea specială de investigații cu cele mai vaste atribuții în domeniul verificării activității speciale de investigații, dar, practic, este unic și din perspectiva deciziilor procesuale pe care le poate lua în cadrul acestor proceduri. Această concluzie vine să fie confirmată și prin prevederile art. 5 Legea nr. 3 din 25.02.2016 cu privire la Procuratură, în conformitate cu care procurorul efectuează, inclusiv din oficiu, controlul asupra respectării legislației privind activitatea specială de investigații, dar și din prevederile art. 6 al aceluiași act normativ, din care rezultă că procurorul dispune și de instrumentele juridice corespunzătoare, inclusiv pentru sancționarea disciplinară a persoanelor culpabile de încălcarea prevederilor legale în cadrul activității speciale de investigații.

Din conținutul cadrului legal rezultă o situație diferențiată de control a legalității măsurilor speciale de investigații, aceasta referindu-se nu doar la organele implicate în activitatea respectivă, ci și la sfera nemijlocită a controlului. Se constată că măsurile speciale de investigații, efectuate în cadrul procesului penal, pot fi supuse inclusiv controlului judiciar al acestei faze prejudiciare, pe când măsurile speciale de investigații efectuate în afara procesului penal nu cunosc o atare de procedură. În altă ordine de idei, dacă, în cadrul procesului penal, pot fi depuse plângeri împotriva acțiunilor/ inacțiunilor și actelor organului de urmărire penală și ale organului care exercită activitate specială de investigații, atunci, în cadrul activității speciale de investigații, pot fi contestate doar ordonanța de dispunere și, respectiv, de verificare a legalității acestor măsuri. Concluzia este evidentă: legea prevede diferențiat posibilitatea contestării anumitor acte în funcție de procedura în care acestea au fost efectuate, fapt care antrenează ideea inegalității în fața legii. Cele menționate, raportate la practica CtEDO, care, cu ocazia examinării *Cauzei Argintaru c. României*, a egalat, practic, faza premergătoare pornirii urmăririi penale cu procesul penal [51, p. 350], fac imperativă necesitatea intervenției legiuitorului pentru corectarea celor relatate. Or, cadrul legal în vigoare ar face posibilă ca ingerința de aceeași gravitate, în anumite cazuri, să poată fi contestată, inclusiv pe cale judiciară, iar în alte cazuri nu.

Cele consemnate fac să argumenteze opinia, precum că cadrul juridic autohton este favorabil protecției drepturilor și libertăților omului, prin stabilirea modului de atac a unor acțiuni și acte ilegale ale organului de urmărire penală, ale organului care exercită activitatea operativă de investigații sau ale procurorului care exercită nemijlocit acțiuni de urmărire penală, judecătorului de instrucție, în scopul restabilirii drepturilor și libertăților lezate [48, p. 165]. Se consideră această opinie

doar parțial veridică, cel puțin în privința activității speciale de investigații. Or, dincolo de cele menționate anterior, referitor la tratamentul juridic diferențiat al instituției controlului la sesizarea persoanelor interesate, în cadrul procesului penal și în afara acestuia, câteva aspecte constatate în lucrare se impun de a fi recapitulate.

Contrar celor dispuse în legătură cu încetarea măsurilor speciale de investigații, la care s-a făcut referire anterior, în cazul în care se constată că măsura specială de investigații s-a efectuat cu încălcarea vădită a drepturilor și libertăților omului sau că ofițerul de investigații a acționat cu depășirea prevederilor ordonanței de autorizare, procurorul declară nulă măsura întreprinsă și dispune, prin ordonanță, nimicirea imediată a purtătorului material de informații și a materialelor acumulate pe parcursul efectuării măsurii speciale de investigații. Ordonanța procurorului poate fi atacată la procurorul ierarhic superior.

3.4. *Particularitățile utilizării rezultatelor măsurilor speciale de investigații în probatoriul penal* conține analiza nu doar a cadrului normativ relevant, dar și a opiniilor doctrinare, inclusiv cu caracter contradictoriu, referitoare la acest subiect [54, p. 333].

Ceea ce deosebește utilizarea rezultatelor măsurilor speciale de investigații în cadrul probatoriului procesual penal ține de metoda prin care probele sunt identificate, acumulate și prezentate organului judiciar, regula generală fiind că în cadrul procesului penal probatoriul este realizat prin mijloacele proprii, iar, în anumite condiții strict prevăzute de lege, pot fi utilizate măsurile speciale de investigații.

Astfel, deși opiniile specialiștilor în domeniu cu privire la aspectele generale ale procesului de cunoaștere nu se deosebesc foarte mult, deosebirile devin evidente când este vorba de valoarea probantă a rezultatelor măsurilor speciale de investigații. Spre exemplu, V. Grigoriev consideră că rezultatele activității speciale de investigații, de la sine nu corespund cerințelor înaintate de lege față de probe, fiind necesar ca ele să fie transformate în probe [58, p. 115]. Autorul român A. Lazăr consideră că, în măsura în care o activitate investigativă se desfășoară cu respectarea tuturor garanțiilor prevăzute de lege, iar rezultatele constatate sunt incluse în procesul verbal de consemnare a efectuării actelor premergătoare, se identifică prezența unui mijloc de probă administrat în condițiile legii [33, p. 190]. Opiniile de fapt reprezintă abordările *est* și, respectiv, *vesteuropene* ale subiectului.

Opiniile exprimate vin să dovedească, odată în plus, că cadrul legal și doctrina juridică sunt interdependente și se influențează reciproc. Este de remarcă, însă, faptul că, practic, toți autorii recunosc valoarea informativă a rezultatelor măsurilor speciale de investigații, diferența vizând admisibilitatea acestora în procesul penal. În aceeași ordine de idei s-a constatat că în categoria organelor de urmărire penală, CtEDO include și subdiviziunile operative [26]. Cu ocazia examinării *Cauzei Argintaru c. României*, CtEDO a egalat faza premergătoare pornirii urmăririi penale cu procesul penal [51, p. 350].

Opiniile specialiștilor permit a evidenția două abordări ale acestei situații. Unii consideră că rezultatele măsurilor speciale de investigații pot deveni probe în procesul penal, în cazul în care sunt administrate în modul prevăzut de legislația

procesual penală, chiar dacă inițial acumularea informațiilor respective s-a efectuat în afara cadrului procesual penal. Nu susținem această abordare, aplicată anterior modificărilor legislative în domeniu și de către organele judiciare autohtone, considerând că nu satisface nici pe departe exigențele procesual-penale. Or, însăși promotorii acestei abordări recunosc că rezultatele obținute în cadrul măsurilor speciale de investigații nu pot fi recunoscute în calitate de probe în procesul penal, deoarece nu corespund cerințelor înaintate față de ultimele, fiind administrate în afara cadrului procesual penal. Totodată, cei din urmă propun „legalizarea” acestor informații, prin intermediul mijloacelor procesual penale. Acest fapt, desigur vine în contradicție cu prevederile art. 94 CPP al RM, care prevede că, în procesul penal, nu pot fi admise ca probe și, prin urmare, se exclud din dosar, nu pot fi prezentate în instanța de judecată și nu pot fi puse la baza sentinței sau a altor hotărâri judecătorești, datele care au fost obținute: (...) prin violarea drepturilor și libertăților persoanei; prin încălcarea dreptului la apărare (...); cu încălcări esențiale de către organul de urmărire penală a dispozițiilor prezentului cod etc.

În altă ordine de idei, prin metoda propusă de către autorii respectivi nu se administrează, *de facto*, probe în procesul penal, ci probele administrate prin măsurile speciale de investigații și documentate corespunzător, adică mijloacele de probă. De altfel, în legătură cu această abordare, autorii români au sesizat o situație de risc pentru echitatea procesului, referindu-se la interceptarea discuțiilor dintre client și avocat. Acest risc constă în faptul că garanțiile oferite de lege, în acest caz, sunt minime, deoarece a fost produs un prejudiciu părții care a discutat cu avocatul său, iar discuțiile pentru a putea fi selectate sunt ascultate sau chiar transcrise. Organele de urmărire penală au luat cunoștință de conținutul lor și le poate duce la identificarea altor probe [55, p. 343]. Pe de altă parte, odată recunoscând că rezultatele măsurilor speciale de investigații nu corespund cerințelor înaintate față de probe, autorii respectivi recunosc, în mod implicit, și faptul că organele judiciare au intrat în posesia unor informații relevante pentru cauza penală, fără respectarea exigențelor procesual-penale, iar tendința ulterioară de a le „legaliza”, precum și obținerea unor probe derivate din acestea, contravin prevederilor art. 94 CPP al RM, urmând a fi excluse din dosar.

Alt grup de autori, la opiniile cărora achiesăm și noi, iar poziția acestora este în concordanță cu cele statuate de CtEDO (*Cauza Argintaru c. României*), pun accentul pe legalitatea administrării probelor. De altfel, această poziție a fost aplicată și către legiuitorul autohton la modificarea cadrului normativ.

CONCLUZII GENERALE ȘI RECOMANDĂRI

Concluzii generale:

1. Măsurile speciale de investigații nu sunt numai acțiuni de urmărire penală, dar reprezintă un segment mai îngust al acestora, referindu-se la procedeele probatorii. Aceste măsuri sunt denumite speciale, fiindu-le rezervată, pentru reglementare, o secțiune distinctă din CPP al RM, având în vedere posibilitățile cognitive avansate ale măsurilor de investigații, mai multe exigențe procesuale privind autorizarea, dispunerea, efectuarea și consemnarea realizării lor, cât și probabilitatea sporită de

admitere a imixtiunilor în sfera de drepturi și libertăți fundamentale ale omului în raport cu procedeele probatorii clasice [16, p. 176-186].

2. **Măsurile speciale de investigații în procesul penal** constituie *un sistem de procedee probatorii, cu regim juridic special și secret, autorizate în modul prevăzut de lege (de procuror sau, în funcție de caz, de judecătorul de instrucție), realizate de ofițerii de investigații în cadrul urmăririi penale, care este începută și desfășurată, numai cu privire la pregătirea sau săvârșirea unei infracțiuni grave, deosebit de grave sau excepțional de grave, atunci când, pe altă cale, este imposibilă realizarea scopului procesului penal și/sau poate fi prejudiciată considerabil activitatea de administrare a probelor, iar realizarea acestora este necesară și proporțională cu restrângerea drepturilor și libertăților fundamentale ale omului.*

3. Doar procurorul are competența, conform legii, să participe la întreaga activitate specială de investigații, fie prin autorizarea măsurilor, fie prin controlul efectuării acestora, fie prin soluționarea contestațiilor, cât și să decidă valorificarea lor în probatoriul procesual-penal, motiv pentru care este cel mai interesat nu doar în eficacitatea măsurilor, dar și în legalitatea lor [37, p. 4-8].

4. Analiza textelor de lege care reglementează temeiurile și condițiile de realizare a măsurilor speciale de investigații denotă faptul că CPP al RM prevede atât temeiuri, condiții generale, cât și temeiuri, condiții speciale. Ultimele sunt expuse pentru precizarea temeiurilor și condițiilor de efectuare a unor măsuri distincte [14, p. 228-231].

5. Ordonanța procurorului este actul prin care sunt dispuse măsurile speciale de investigații, indiferent dacă sunt efectuate în afara sau în cadrul procesului penal [14, p. 228-231].

6. Noțiunile de „*autorizare*” și „*punere*”, utilizate în CPP al RM. nu acoperă pe deplin acțiunile procurorului la dispunerea măsurilor speciale de investigații și contravin art. 255 CPP al RM, care prevede, în cazul *autorizării* verificarea legalității *dispunerii*, acțiune care a scăpat din vedere legiuitorului.

7. Sistemul existent al măsurilor speciale de investigații nu sunt pe măsură să acopere exigențele de cercetare completă, obiectivă și sub toate aspecte a cauzelor penale complexe privind infracțiuni de un pericol social sporit, astfel încât să fie realizate investigații eficiente și prompte în aceste dosare [15, p. 157-173].

Recomandări, inclusiv cu caracter de lege ferenda:

1. Înlocuirea textului existent din art. 132⁴ alin. (1) CPP al RM cu următorul text: *(1) Procurorul, care conduce sau exercită urmărirea penală, dispune, prin ordonanță motivată, măsura specială de investigații și pune executarea ei în sarcina subdiviziunilor specializate ale autorităților indicate în Legea privind activitatea specială de investigații.*

2. Completarea CPP al RM, cu un articol nou, art.138⁴, denumit „**Participarea autorizată la anumite activități**”, în următoarea redacție: *Participarea autorizată la anumite activități înseamnă comiterea unei fapte, similare laturii obiective a infracțiunii (cu excepția celor care pot pune în pericol sau cauza daune persoanei), desfășurate în condițiile prevăzute de lege, în scop de identificare a intențiilor și de*

verificare a sesizării cu privire la săvârșirea infracțiunii care a început până la sau în afara implicării organelor judiciare”. Această măsură urmând, în opinia noastră, să fie autorizată de către procuror, se impun completări de rigoare a art. 132² alin. (1) pct. 2) CPP al RM.

3. Pentru *investigația sub acoperire*, nedefinită de către legiuitor la moment, se recomandă următoarea formulă normativă: „*Investigația sub acoperire reprezintă acțiunile persoanei, cu identitate conspirată, în scopul obținerii de date și informații cu privire la săvârșirea unei infracțiuni*” .

4. Se recomandă modificarea art. 138² CPP al RM, prin introducerea unui nou aliniat, alin. (1¹), în următoarea redacție: „*Livrarea controlată poate fi autorizată, prin ordonanță, de procurorul care conduce sau exercită urmărirea penală, fie ca rezultat al unor cereri de comisie rogatorie*”, devenind clar temeiul dispunerii măsurii, și anume infracțiunea investigată de autorități.

Avantajele unor asemenea recomandări constau în:

1. Uniformizarea termenilor utilizați în legislație, iar, în consecință, se admite evitarea erorilor cauzate de utilizarea inadecvată a unor noțiuni, precum și eficientizarea activității.

2. Optimizarea sistemului măsurilor speciale de investigații și definirea legală a celor reglementate sumar în CPP al RM ar permite nu doar facilitarea procesului de asimilarea a materiei respective în procesul de studii, dar și avansarea potențialului cognitiv și investigativ al organelor abilitate prin lege să desfășoare activitatea specială de investigații.

3. Recomandările *de lege ferenda* vor îmbunătăți nivelul de previzibilitate și claritate, iar, în consecință, vor oferi mai multă eficiență principiului legalității.

Planul cercetărilor științifice de perspectivă ar putea include:

- Examinarea oportunității de renunțare la caracterul autonom al activității speciale de investigații, prin încorporarea măsurilor speciale de investigații în legislația procesual-penală și, implicit, renunțarea la activitatea specială de investigații - ca procedură separată.

- Evaluarea posibilităților legale privind realizarea măsurilor speciale de investigații după pornirea procesului și până la începerea urmăririi penale.

- Realizarea studiilor privind tactica și metodică efectuării măsurilor speciale de investigații.

BIBLIOGRAFIE

1. Aramă E., Coptileț V. Istoria dreptului românesc. Chișinău: Cartea Juridică, 2012. 287 p.
2. Avornic Gh. et. al. Teoria generală a dreptului. Chișinău: Cartier Juridic, 2004. 656 p.
3. Bărbăscu A. A. Protecția martorilor – necesitate în combaterea marii criminalități. București: 2007. 186 p.
4. Bârsan C. Convenția Europeană a Drepturilor Omului. Comentariu pe articole. Vol. I. Drepturi și obligații. București: C. H. Beck, 2005. 1273 p.

5. Brînză S., Stati V. Tratat de drept penal. Partea specială. Vol. II. Chișinău: Tipografia Centrală, 2015. 1326 p.
6. Carlașuc I. Corelația dintre activitatea operativă de investigații și procesul penal. *Legea și viața*. Septembrie (nr. 9), 2007, p. 39.
7. Carlașuc I. Reforma sistemului de ocrotire a normelor de drept prin adoptarea legii privind activitatea operativă de investigații în redacție nouă. În: „Administrația statului RM la 20 de ani de independență”. Sesiune de comunicări științifice. Chișinău: Tipogr. „Elena-V.I.”, 2012, p. 598.
8. Cernea E., Molcuț E.. Istoria statului și dreptului românesc. București: Casa de Editură și Presă „ȘANSA” SRL, 1996. 278 p.
9. Ceterchi I., Istoria dreptului românesc. În trei volume. Vol. II. Partea I. București: Ed. Academiei Republicii Socialiste România. 1984. 439 p.
10. Ciupac M. ILEA (Academia Internațională pentru Forțele de Ordine Publică) – rețea globală în vederea perfecționării, dezvoltării profesionale și încurajării cooperării regionale în combaterea criminalității. În: *Materialele conferinței științifico-practice internaționale „perfecționarea continuă a cadrelor din Organele Afacerilor Interne și optimizarea procesului de instruire profesională”* (20-21.12.2002). Chișinău: Știința, 2003, p. 112.
11. Ciobanu I. Unele măsuri de luptă împotriva criminalității organizate. În: *Materialele Conferinței științifice internaționale*. Chișinău: 2003, p. 211-217.
12. Codul de procedură penală al RM (partea generală), adoptată de Parlamentul RM la 18.04.2002. În: MO nr. 104-110/447 din 07.06.2003.
13. Codul de procedură penală al României adoptat prin Legea nr. 135/2010 [on-line]. Disponibil: <http://legeaz.net/noul-cod-procedura-penala-ncpp/pagina-3>. Vizitat: 15.10.2017.
14. Covalciuc I. Clasificarea și condițiile realizării măsurilor speciale de investigații. În: Conferința națională cu participare internațională „Știința în nordul RM: realizări, probleme, perspective” (25-26.09.2015). Bălți: 2015, p. 228-231.
15. Covalciuc I. Activitatea specială de investigații în cadrul documentării infracțiunilor de corupție: riscuri și oportunități. În: *Premise de perfecționare a legislației naționale și de ajustare la standardele Uniunii Europene*. Culegere de articole științifice. Chișinău: 2017, p. 157-173.
16. Covalciuc I. Actualitatea și importanța activității speciale de investigații în contextul ultimelor modificări legislative. În *Buletinul Științific al USC*, 2016, nr. 2(4), p 176-186.
17. Croitor E.. Argumentarea admisibilității înregistrărilor audio/video în procedura penală din perspectiva drepturilor fundamentale. În: *Revista Națională de Drept*, 2006, nr. 6, p. 73.
18. Cușnir V., Moraru V. Activitatea operativă de investigații. Suporturi de curs. Chișinău: Institutul Național al Justiției, 2008. 186 p.
19. Cușnir V., Țurcan I. Investigatorul sub acoperire și activitățile operative de investigație în dreptul procesual penal al României și a altor țări. În: „Administrația statului RM la 20 de ani de independență”. Sesiune de comunicări științifice. Chișinău: Tipogr. „Elena-V.I.”, 2012, p. 558.

20. Decizia Curții Constituționale a RM nr.39 din 08.07.2016 de inadmisibilitate a sesizării nr.70g/2016 privind excepția de neconstituționalitate a unor prevederi din Codul de procedură penală al RM (dispunerea și efectuarea măsurilor speciale de investigații). În: MO nr. 430-440/107 din 16.12.2016.
21. Deleanu I. Drept constituțional și instituții politice. Vol. 1. București: Europa Noua, 1996. 333 p.
22. Dicționarul explicativ al limbii române. [on-line]. Disponibil: <http:m.dex.ro/?world>. Vizitat: 24.12.2017.
23. Dicționar Explicativ Ilustrat al Limbii Române. Chișinău: Arc, Gunivas, 2007. 2240 p.
24. Dolea I. Drepturile persoanei în probatoriul penal: conceptul promovării elementului privat. Chișinău: Cartea Juridică, 2009. 416 p.
25. Dolea I. Probele în procesul penal. Îndrumar pentru avocați. Chișinău: Tipografia Sirius, 2016. 55 p.
26. Hotărârea CtEDO din 26 ianuarie 2006 în cauza Salman vs Turcia, cererea nr. 21986/93, paragraful 106. [on-line]. Disponibil: <http://hudoc.echr.coe.int/eng#%7B%22appno%22:%5B%2221986/93%22%5D%7D>. Vizitat: 18.01.2017.
27. Hotărârea CtEDO din 17 iulie 2003 în cauza Perry contra Marii Britanii. [on-line]. Disponibil: <http://jurisprudentacedo.com/Perry-c.-Marea-Britanie-Supraveghere-video.-Loc-public.-Viata-privata.html>. Vizitat: 18.01.2017.
28. Ionescu C., Drept constituțional și instituții politice. Vol. 1. București: Lumina Lex, 1997. 180 p.
29. Klemencic G. Analiza Legii RM privind activitatea operativă de investigații. Strasburg: 2006. 18 p.
30. Lașcu L. C. Investigatorul acoperit – o nouă instituție introdusă prin legea nr. 143/2000 privind combaterea traficului și a consumului ilicit de droguri. În: Dreptul, 2002, nr. 9, p. 109-117.
31. Lașcu L. C. Investigatorul acoperit. În: Revista de drept penal, 2002, nr. 3, p. 69.
32. Lazăr A. Metodologia investigării infracțiunilor din domeniul afacerilor. Teză de doctorat. Cluj-Napoca: Universitatea „Babeș-Bolyai”, 2003. 205 p.
33. Lazăr A.. Supravegherea procurorului asupra actelor premergătoare. Activitatea informativ-investigativă a poliției judiciare și materializarea ei în mijloace de probă. În: Dreptul, 2005, nr. 1, p. 195-196.
34. Legea privind testarea integrității profesionale, adoptată de Parlamentul RM la 23.12.2013. În: MO nr. 35-41/73 din 14.02.2014.
35. Legea privind activitatea specială de investigații, adoptată de Parlamentul RM la 29.03.2012. În: MO nr 113-118/373 din 08.06.2012.
36. Mateuț Gh.. Investigatorii sub acoperite. Utilizarea lor în timpul actelor premergătoare. Comentariu asupra noilor texte procedurale introduse în Codul de procedură penală prin Legea nr. 281/2003. În: Dreptul, 2005, nr. 1, p. 158-159.
37. Moraru V., Covalciuc I. Particularitățile exercitării controlului asupra măsurilor speciale de investigații autorizate de procuror. În: Legea și Viața, 2016, decembrie, p. 4-8.

38. Neagu I., Damaschin M. Tratat de procedură penală. Partea generală. În lumina noului Cod de procedură penală. București: Universul Juridic, 2014. 743 p.
39. Neagu I. Tratat de procedură penală. București: Pro, 1997. 732 p.
40. Nolan K. et. al. Blak's Law Dictionary, St. Paul, Minn., West Publishing Co, 1990. 1670 p.
41. Osoianu T., Orândaș V. Procedură penală. Partea generală. Curs universitar. Chișinău: 2004. 256 p.
42. Proiectul Legii cu privire la activitatea speciala de investigatie. [on-line]. Disponibil: www.justice.gov.md/. . ./ Proiecte%20de%20acte%20normativ. Vizitat: 21.07.2017.
43. Pruteanu I. Livrarea controlată. Noțiuni, sarcini și rolul ei în activitatea operativă de investigații. În: Materialele Conferinței științifico-practice internaționale „Criminalitatea în RM: starea actuală, tendințele, măsurile de prevenire și de combatere” (18-19.04.2003). Chișinău: 2003, p. 358-359.
44. Roman D. Abolirea sau limitarea supravegherii exercitată de către procuror. În: Revista Națională de Drept, 2002, nr. 12, p. 13-14.
45. Rusu V., Gavajuc S., Gheorghieș A. et. al Dicționar de drept procesual penal. Chișinău: Pontos, 2012. 248 p.
46. Serbinov I., Catana E., Chirtoacă E. et. al. Ghidul acuzatorului de stat. Chișinău: Cartier, 2005.136 p.
47. Suian M. Unele aspecte privind folosirea investigatorilor sub acoperire și a colaboratorilor. În: Penalmente Relevant, 2016, nr. 2 (iulie – decembrie). București: Solomon, p. 10.
48. Șterbeț V., Avram M., Popovici T. et. al. Ghidul judecătorului de instrucție. Chișinău: Cartier Juridic, 2007. 166 p.
49. Ștefănescu B. Garanțiile juridice ale respectării legii procesual-penale în activitatea de judecată. . București: Hamangiu, 2007. 299 p.
50. Theodoru Gr. Tratat de drept procesual penal. Ediția a 3-a. București: Hamangiu, 2013. 896 p.
51. Udroui M. et.al. Codul de procedură penală. Comentariu pe articole. București: C.H. Beck, 2015. 1690 p.
52. Udroui M. Procerdură penală. Partea specială. București: C.H. Beck, 2015. 728 p.
53. Ursu N. Reformarea Procuraturii RM în contextul armonizării legislației RM cu cea europeană. În: Avocatul poporului, 2014, nr. 1-3, p. 1-3.
54. Volonciu N. Tratat de procedură penală. Partea generală. Vol. I. București: Paideia, 1993. 521 p.
55. Volonciu N. et.al. Noul Cod de procedură penală comentat. Ediția 2-a, revizuită și adăugită. București: Hamangiu, 2015. 517 p.
56. Zubco V., Avram M., Gheorghită M. Protecția drepturilor omului la aplicarea măsurilor procesuale de constrângere. Chișinău: Arc, 2006. 327 p.
57. Горяинов К. К., Кваша Ю. Ф., Сурков К. В. Федеральный закон об оперативно-розыскной деятельности. Комментарий. М.,-СПб.: 1997. 576 p.
58. Григорьев В. Н., Победкин А. В., Яшин В. Н. et. al. Справочник

следователя. М.: 2008. 747 р.

59. Захарцев С. И. Оперативно-розыскные мероприятия. СПб: Юридический Центр Пресс., 2004. 328 р.

60. Кваша Ю. Ф., Сурков К. В. Оперативно-розыскная деятельность органов внутренних дел. Общая часть. Введение в курс оперативно-розыскной деятельности. СПб: 1997. 188 р.

61. Курьшов И. С. Прокурорский надзор за исполнением законов субъектами, осуществляющими оперативно-розыскную деятельность, дознание и предварительное следствие в органах внутренних дел. Диссертация на соискание степени кандидата юридических наук. Рязань: 2005. 301 р.

62. Ломовский В. Д. О понятии и значении прокурорского надзора в современных условиях. *Ип: Закон и право*, 2001, №2, р. 25.

63. Макарь И. Организационно-тактические основы предупреждения и раскрытия преступлений оперативными аппаратами органов внутренних дел. Учебное пособие по специальному курсу для студентов юридического факультета по судебно-следственной специализации. Кишинев: Молдавский Государственный Университет, 1991. 105 р.

64. Малыгин С., Николок И., Кальницкий В. et. al. Федеральный закон об оперативно-розыскной деятельности. Научно-практический комментарий. Екатеринбург: 1997. 202 р.

65. Михайлов В. И., Федоров А. В. Таможенные преступления: уголовно-правовой анализ и общие вопросы оперативно-розыскной деятельности. СПб: 1999. 324 р.

66. Осипкин В. Н. Прокурорский надзор за оперативно-розыскной деятельностью. Учебное пособие. СПб: 2001. 213 р.

67. Рыбкин В. Практика уголовного сыска – приемы и методы. *Ип: Практика уголовного сыска. Научно-практический сборник. Составитель А. Ваксян. Под ред. А. И. Алексеева. М.: 1999. 175 р.*

68. Саакян А. Г. Оперативно-правовой механизм использования результатов оперативно-розыскной деятельности в отечественном досудебном производстве. Диссертация на соискание ученой степени кандидата юридических наук. Нижний Новгород: 2010. 212 р.

69. Шумилов А. Ю. Краткая сыскная энциклопедия. Деятельность оперативно-розыскная, контрразведывательная, частная сыскная (детективная). М.: 2000. 274 р.

70. Шумилов А. Ю. Курс основ оперативно-розыскной деятельности. Учебник. 2-е издание, дополненное и переработанное. М.: 2007. 368 р.

71. Шумилов А. Ю. Курс основ оперативно-розыскной деятельности. Учебник. М.: Издательский Дом Шумиловой И. И., 2008. 264 р.

72. Шумилов А. Ю. Юридические основы оперативно-розыскных мероприятий. Учебное пособие. М.: 1999. 129 р.

ADNOTARE

COVALCIUC I. „Măsurile speciale de investigații autorizate de procuror în procesul penal”. Tteză de doctor în drept. Specialitatea 554.03- Drept procesual penal. Chișinău, 2018

Structura tezei: introducere, trei capitole, 143 pagini text de bază, concluzii generale și recomandări, bibliografie din 319 titluri.

Cuvintele-cheie: activitate specială de investigații; măsuri speciale de investigații, proces penal, autorizare, procuror, control judiciar; urmărirea vizuală; controlul transmiterii sau primirii banilor, serviciilor ori a altor valori materiale sau nemateriale pretinse, acceptate, extorcate sau oferite; investigația sub acoperire; supravegherea transfrontalieră; livrarea controlată; colectarea mostrelor pentru cercetarea comparată; cercetarea obiectelor și documentelor; achiziția de control etc

Domeniul de studiu. Crecetările din lucrare sânt axate pe măsurile speciale de investigații, care se realizează în procesul penal.

Scopul și obiectivele lucrării. *Scopul* rezidă în realizarea unui studiu complex al măsurilor speciale de investigații autorizate de procuror în procesul penal, având drept finalitate statormicirea doctrinei în domeniu, evaluarea oportunității de desăvârșire a cadrului legal și de instituire a bunelor practici în acest domeniu. *Obiective:* analiza comprehensivă a surselor de specialitate în vederea determinării gradului de studiere a măsurilor speciale de investigații în procesul penal; determinarea noțiunii și esenței măsurilor speciale de investigații autorizate de procuror în procesul penal, stabilirea corelației cu activitatea specială de investigație; examinarea și analiza principiilor măsurilor speciale de investigații; evaluarea garanțiilor procesuale privind respectarea drepturilor omului oferite de cadrul legal în procesul de realizare a măsurilor speciale de investigații autorizate de procuror prin prisma jurisprudenței CtEDO; examinarea și analiza temeiurilor și condițiilor de realizare a măsurilor speciale de investigații autorizate de procuror în procesul penal; evaluarea cadrului normativ privind disponerea, autorizarea, realizarea și consemnarea măsurilor speciale de investigații autorizate de procuror în procesul penal; elucidarea particularităților controlului privind măsurile speciale de investigații; etc.

Noutatea și originalitatea lucrării este marcată prin faptul că reprezintă o cercetare complexă a măsurilor speciale de investigații autorizate de către procuror atât din perspectiva de mijloc de realizare a activității speciale de investigații cât și în calitate de procedeu probator în cadrul procesului penal. În baza opiniilor doctrinare în domeniu, dinamicii cadrului normativ și a materialelor practice relevante, au fost studiate măsurile speciale de investigații autorizate de către procuror ca fenomen social, cu identificarea naturii acestora, impactului pozitiv și nu numai, dar și a interferenței cu drepturile omului. **Problema științifică soluționată** constă în conceptualizarea naturii juridice a măsurilor speciale de investigații, în general, și a celor autorizate de către procuror în procesul penal, în special, potrivit ultimelor modificări legislative, fapt care a permis identificarea reperelor ce vor asigura efectuarea acestora nu numai în cadrul legal, dari și în spiritul dreptului, în vederea utilizării la maximum a oportunităților oferite organelor judiciare, fără să fie pusă în pericol siguranța drepturilor și libertăților omului.

Semnificația teoretică și valoarea aplicativă a lucrării rezidă în sistematizarea lucrărilor din domeniu atât din țară cât și de peste hotare cu scoaterea în evidență a celor mai importante idei care se referă la obiectul de studiu dar, totodată, și analiză a aspectele pozitive și criticabile ale acestora, formularea unor idei proprii referitoare la activitatea specială de investigații cât și studierea fenomenului din alte perspective.

Implementarea rezultatelor științifice. Elaborările teoretico-practice pe segmentul măsurilor speciale de investigații autorizate de către procuror au fost implementate în procesul didactic al Facultății de Drept și Științe sociale a Universității de Stat „Alecu Russo” din Bălți. Unele concepșânt implementate și în activitatea organelor abilitate cu efectuarea măsurilor speciale de investigații.

РЕЗЮМЕ

КОВАЛЧУК И. « Специальные розыскные мероприятия производимые с разрешения прокурора в уголовном процессе ». Диссертация на соискание ученой степени доктора права по специальности 554.03 - Уголовное процессуальное право. Кишинэу, 2018

Диссертация содержит: Введение, 3 главы, общие выводы и рекомендации, библиография из 319 наименований, 143 страницы основного текста.

Ключевые слова: специальная розыскная деятельность; специальные розыскные мероприятия; уголовный процесс; прокурор; судебный контроль; визуальное наблюдение, контроль за передачей или получением притязаемых, принимаемых, требуемых или предлагаемых денег, услуг либо иных материальных или нематериальных ценностей, розыскная деятельность под прикрытием, трансграничный надзор, контролируемая поставка, сбор образцов для сравнительного исследования, исследование предметов и документов, контрольная закупка.

Область исследования. Диссертация посвящена **специальным розыскным мероприятиям производимым с разрешения прокурора в уголовном процессе.**

Цель исследования заключается в комплексном изучении специальных розыскных мероприятий производимых с разрешения прокурора в уголовном процессе, для фиксации научной базы в данной области, возможностей изменения в законодательстве, и практического применения. **Задачи:** краткий анализ экспертных источников для определения степени изучения специальных розыскных мероприятий с разрешения прокурора в уголовном процессе; определение понятия и сущности специальных розыскных мероприятий производимых с разрешения прокурора в уголовном процессе, установление взаимосвязи со специальной розыскной деятельностью; обзор и анализ принципов специальных розыскных мероприятий; анализ процессуальных гарантий, соблюдения прав человека, в процессе проведения специальных розыскных мероприятий, в свете практики ЕСПЧ; обзор и анализ оснований и условий проведения специальных розыскных мероприятий с разрешения прокурора в уголовном процессе; оценка правовой базы инициации, авторизации, проведения и документирования специальных розыскных мероприятий и т.д.

Научная новизна и оригинальность полученных результатов состоят в том, что настоящая диссертация являет собой первым комплексным изучением специальных розыскных мероприятий производимых с разрешения прокурора, как средства реализации специальной розыскной деятельности, так и как средства доказывания в уголовном процессе. Впервые, на основании научных взглядов, динамики правовой базы и практических материалов были изучены специальные розыскные мероприятия как социальное явление, природа этих явлений, позитивные и негативные воздействия, а также вмешательство в права человека. **Научная задача особой важности нашедшая решение** состоит в концептуализации правового характера специальных розыскных мероприятий в целом и специальных розыскных мероприятий производимых с разрешения прокурора в уголовном процессе в частности, в свете последних законодательных изменений, что позволило выявить ориентиры, способные обеспечить их проведение не только в правовых рамках и в духе права, для полного использования возможностей, открывающихся судебным органам, и в то же время без угрозы безопасности для прав и свобод человека.

Теоретическая значимость и практическая применимость диссертации состоит в систематизации как отечественных так и зарубежных работ в данной области, с выявлением самых ценных идей, а также их анализ и формулировка собственных идей относительно специальной розыскной деятельности.

Апробация результатов диссертационного исследования. Полученные результаты были применены в учебном процессе Государственного Университета „А. Руссо” мун. Бэлць, а также в практической деятельности правоохранительных органов,

ANNOTATION

COVALCIUC I. "Special measures of investigation authorized by the prosecutor". Law PhD thesis entitled to specialty 554.03- Criminal Procedural Law. Chişinău, 2018

The thesis includes: Introduction, 3 chapters, general conclusions and recommendations, bibliography of 319 titles, 143 basic text pages.

Keywords: the special activity of investigation; special investigative measures, criminal proceedings, authorization, prosecutor, judicial control; visual tracking; control of the transmission of money or other material extorted value; covert investigation; cross-border surveillance; controlled delivery; collecting samples for comparative research; research of objects and documents etc. **The field of study.** The operative investigation.

The PhD thesis main goal and objectives lies in identifying the mechanisms used by the legislator for the practical realization of the desiderata outlined in the legislation governing special measures of investigation authorized by the prosecutor, the shortcomings in this process, and legislative changes likely to contribute to the improvement of the legal framework. Purpose for which I have considered necessary to achieve the following **objectives:** analysis of the activity of special investigation, its historical evolution, with the identification of the material sources and the formal which regulated the special measures of investigation; the study of scientific approaches in the field, both of the local authors as well as across the borders of the Republic of Moldova; identification of the defining elements that characterize the notion of a special activity of investigations and special investigations, as the basics in the field, establishing the relationship between these notions; the identification and analysis of the principles of the activity of special investigation, provided by the legislation in the field, but and the recommended doctrine and practice; the determination of the notion and the essence of special measures of investigation authorized by the prosecutor, the identification of elements that are similar to them and that distinguish them from the rest of the special measures of investigation, and other activities with analog character; analysis of the legal regime of special measures of investigation authorized by the prosecutor, the formulation of proposals necessary to improve the legislation in the field.

The scientific novelty and originality of the achieved results is marked by the fact that it is a first complex research of the special measures of investigation authorized by the prosecutor, both from the perspective of the middle of conducting special investigations as well as in the quality of evidence process in the framework of the criminal process. For the first time, based on the opinions of the doctrinal in the field, the dynamics of the normative framework and practical materials relevant, have been studied the special measures of investigation authorized by the prosecutor as a social phenomenon, with the identification of their nature, the positive impact and not only, but also of the interference with human rights. **The important scientific problem solved** besides the definition of the legal nature of the activity of special investigation in general and special measures of investigation authorized by the public prosecutor in particular in the light of recent legislative changes, also resides in the highlighting of the parts which would ensure the conduct of activities not only within the legal framework but also in the spirit of the law.

The theoretical importance and practical value of the work lies in systematizing the work in the field both in the country as well as abroad with highlighting the most important ideas that relate to the subject of study and attempt of the analysis of the positive aspects and criticism of them, formulating their own ideas on the work of the special investigation and study of the phenomenon from other perspectives. **The implementation of the scientific results.** Theoretical and practical elaborations of the special measures of investigation authorized by the prosecutor were implemented in the teaching process of the Faculty of Law and social Sciences of the State University "Alecu Russo" from Bălţi.

COVALCIUC Ion

**MĂSURILE SPECIALE DE INVESTIGAȚIE
AUTORIZATE DE PROCUROR ÎN
PROCESUL PENAL**

Specialitatea științifică: 554.03 – Drept procesual penal

Autoreferatul tezei de doctor în drept

Aprobat spre tipar: 25.05.2018.
Hârtie ofset. Tipar ofset.
Coli de tipar: 1,8

Formatul hârtiei 60x80 ¹/₁₆.
Tirajul: 50 ex.
Comanda nr.47/18.

Centrul Editorial-Poligrafic al USM
str. A. Mateevici, 60, Chișinău, MD-2016